

РУССКА
МУЗЛА

НИКОЛАЙ ГУМИЛЬОВ
ЗАБЛУДЕНИЯТ
КОНКВИСТАДОР

НИКОЛАЙ ГУМИЛЬОВ
ЗАБЛУДЕНИЯТ
КОНКВИСТАДОР
ИЗБРАНА ЛИРИКА

Превод: Бойко Ламбовски

chitanka.info

БОЙКО ЛАМБОВСКИ

ПОЕТ НА ЕКЗОТИКАТА И МЕЧТАТА

Николай Гумилъв (1886–1921) е дал най-трагичното доказателство за съвпадение между мъжество на поезия и живот. В това отношение той е от благополучните поети. Имам предвид благополучието на смъртта в свят, който у поетите цени най-вече жертвата. Така Гумилъв се нарежда до имена като Байрон, Петьофи, Лорка, Ботев, Вапцаров...

Казали на един прочут тореадор: „За да станеш наистина велик, трябва да умреш на арената!“ „Старая се!“ — отвърнал той.

Животът на Гумилъв създава впечатление за надменна бравада пред лицето на смъртта. Ненапразно един от любимите му герои е конквистадорът. (Дори първата му книга се нарича така — „Пътят на конквистадорите“ — 1905 г.) Гумилъв не е очаквал смирено съдбата си, а подобно някакъв анахроничен конквистадор е странствувал без почивка из екзотичното си въображение (както правят много романтични натури) и из реалния, налуден свят на съвремението си (както малцина се осмеляват).

Роден в Кронщат, в семейството на корабен лекар, през краткия си живот Николай Степанович успява да посети Кавказ, Франция, Египет, Судан, Абисиния, Италия, да се включи доброволно в Първата световна война, където набързо получава два Георгиевски ордена за храбростта си. Според свидетелствата на съвременниците си Гумилъв се е стремил да бъде навсякъде, където е опасно. В разговор с Георги Иванов той му съобщава:

— На война е същото... Страшно и скучно. Като тръгваш в конна атака, викат: „Сниши се!“ Аз не се снишавах. Но прекрасно съзнавах колко е рисковано.

Гумилъв е един от „най-неруските“ руски поети, ако за еманация на руския поетичен гений на ХХ век приемем например Есенин. Почти пълното отсъствие на гражданска патетика, както и на пейзажно-фолклорни мотиви го прави далечен както на некрасовския

размах в руската поезия, така и на философско-съзерцателното у Тютчев, Фет, Есенин... Ако по съдба Гумильов попада в редицата на изброените в самото начало имена, ако смъртта му сред разгула на революционния терор го уподобява на Андре Шение (с когото често го сравняват), то по дух поезията му има аналог с Киплинг. Екзотиката на темите, прецизността във формата и мъжествеността в позицията сближават двамата поети и ги правят своего рода съперници не във възпяването или оплакването на света, а в неговото героично опознаване. Както за Киплинг белият колонизатор не е лошият чичо, който експлоатира туземците, така за Гумильов конквистадорът или младият Помпей не са просто грабители и негодни. „Светът е на безстрашните!“ — такъв лайтмотив можем да изведем от подобни внушения. Без жертвоготовното чувство и постоянната мисъл за възмездие обаче тези внушения биха се изродили в цинична проповед и възхвала на всяка сила и култивацията ѝ. Гумильов и неговият герой никога не изменят на най-съществената черта на руския литературен субект — съзнанието за вина и неизбежна разплата за натрупания екзистенциален грях. В почти всички стихотворения се долавя предчувствието за обреченост и изкупление. Нещо повече — с гениална прозорливост поетът пророкува смъртта си:

*И не ще си умра в кревата
пред нотариус, лекар и поп.
Дупка някоя непозната
ще ми е буренясал гроб.*

(„Аз и Вие“)

Наистина по подозрение за участие в контрареволуционен заговор Николай Гумильов е разстрелян през 1921 година. Има запазени свидетелства за изключителното самообладание, с което той приел ареста. Взел си за прочит там Библията и Омир, а два дни преди разстрела писал на жена си: „Не се безпокой. Здрав съм, пиша стихове и играя шах. Прати захар и тютюн“. Според легендата е могъл да се спаси, но предпочел анонимната смърт като бял офицер пред възможността за помилване като именит поет. Страшният вихър на Гражданската война коси сляпо и безсмислено. Годините на

Сталиновия терор парализират духовния потенциал на страната. Лаконично и зловещо Ана Ах матова, която е била съпруга на Гумилъов, обобщава така:

*Син ми — лагер.
Мъж ми — тлен.
Помолете се за мен.*

Макар ореолът на мъченичество да е неотделим от този сякаш подготвил се за него поет, концентрацията върху него едва ли е уместна. Ако за Гумилъов ранната смърт бе закономерна и очаквана, то поезията му е неин естетически и безсмъртен опонент.

Той остави книги, станали обект на преклонение и подражание у доста свои последователи. Символизмът и акмеизмът — два „изми“, с които името му се свързва, дължат в Русия правото си на съществуване и на неговия безспорен и ярък поетически талант.

Един от шедьоврите на Гумилъов — „Заблудилият се трамвай“, написан към края на живота му, е своеобразен „дуел“ с „Пияния кораб“ на Рембо. За губещата нравствени и исторически ориентири епоха може би единственият изход е да запрати поетите си в битието (и отвъд него) с лъчезарна неистовост. Конквистадорът Николай Гумилъов замина със заблудения трамвай и сигурно там му е интересно, щом не се завръща.

ВЪЛШЕБНАТА ЦИГУЛКА

На Валерий Брюсов

*Ти, момче, така се радваш, че усмивката ти грее.
Щастието, дете искаш, е отровно — не моли!
Ти не знаеш с колко ужас до цигулка се живее,
как се вкопчва тя в свирача и боли, боли, боли...*

*Щом веднъж си я докоснал с властни пръсти, тя
изгаря*

*взора ти безгрижен, после все към бездни те зове.
Демоните в ада радва с песента си цигуларят,
вълци стъпките му душат и го следват бесове!*

*Трябва винаги да пеят и да плачат тези струни,
трябва вечно да трепери и безумства твойт лък —
и пред изгреви мъгливи, и след залези безлунни,
и под тропици задушни, и отвъд полярен кръг.*

*Но речеш ли от умора тъмното си вдъхновение
да прекъснеш, ще изгубиш над живота всяка власт.
Мигом бесове и вълци в кръвожадно изстъпление
ще ти стъпят на гърдите, ще раззинат хищна пасть.*

*Чак тогава ще усетиш, че коварство и страдание
в песента са се таили — ще се дръпнеш в страх
назад*

*В плач жена ти ще потъне, а приятелят — в
мълчание*

и като саван ще сграбчи тялото ти смъртен хлад.

*Разбери, момче — тук няма нито радост, нито
цвете,*

*ни богатство... ала виждам — смееш се! На добър
път*

*Дръж вълшебната цигулка, виж отблизо бесовете
и дочакай тази славна, страшна цигуларска смърт!*

ПЕСЕН ЗА ПЕВЕЦА И КРАЛЯ

*Стърчи моят замък в пустинни земи
на връх каменист и зъбат.
Аз сам го въздигнах в среднощни тъми,
проклинайки целия свят.*

*И сам съм му жител. Седя с гордостта
на крал в своя мраморен хол.
Единствено нощем от диви места
се спуска кикотещ се трол.*

*Жесток и страхлив, той седи надалеч
и дрънка коварни слова.
Но знае, че имам безмилостен меч
за всякоя дръзка глава.*

*На трона веднъж си седях, увенчан
с блестящ диамантен венец,
когато по моя портал обкован
похлопа скиталец-певец.*

*За всекиго, който е лих и сърцат
дома си отварял съм аз.
Приех да изслушам безумеца млад
в червената зала за час.*

*Той арфа красива тогаз улови,
замря — за момент вцепенен,
и дива, болезнена песен изви
в двореца ми тих и студен:*

„Вървах си сам сред ноц беззвездна

по сипеи и по бърда,
и изведнъж, над мрачна бездна,
съгледах труп — за зла беда.

Трупът бе на момиче бяло,
укрито в бурена висок.
А над съблеченото тяло
висеше скоморох^[1] убог.

Склонен над девственото ложе,
той дрънкаше звънче на шут —
опитваше се да тревожи
дори смъртта глупакът луд.

Звънът бе глух, без ехо. Сведен,
кривеше изродът лице.
Блестяха пръстенчета медни
по гърчавите му ръце.

Така подскачаше накичен
той с кикот покрай пропастта.
И върху устните девичи
лепеше лигава уста.

А аз си тръгнах с куп въпроси,
и боговете с тях терзах.
До днес света преброждам бос, но
по-ярко нещо не видях. “

Не можех по-дълго безумния бард
да слушам и меча извих.
Забодох в гръдта му червен минзухар
в награда за дръзкия стих.

Красиво и кърваво този цветец
върз младата гръд заблестя.
„Върви си — му казах, — злокобен певец!“

Но той бе поел към смъртта.

*Аз струните скъсах и арфата с гръм
ударих о пода без жал,
затуй, че за пръв път на гордия хълм
разплакан бе гордият крал.*

*А замъкът пак тъне винаги в здрач,
и скита насмешникът-трол.
Не знае страхливецът — кралят е в плач
в огромния мраморен хол.*

*В мълчание пак е дворецът обвит.
Там трима са — всяващи страх —
печалният крал и певецът убит,
и дивата песен — над тях.*

[1] Бродещ певец-комедиант в древна Русия. — Бел.прев. ↑

ВАРВАРИ

*Когато страната проплака под удара Божи
и древната столица варварски орди превзеха,
царицата посред площада въздигна си ложе
и там ги зачака, свалила и сетната дреха.*

*Херолди тръбяха, плющяха ведно знамената,
подобно дървета, от есенен вятър люляни.
Коприни и кожи безценни на няколко ката
се диплеха върху лозници, от злато ковани.*

*Царицата бе като гъвкава, тъмна пантера,
с очи, обещаващи радост бездънна и дива.
Гърдите ѝ тръпнеха зад балдахина химерен,
направен така, че да мами, а не да прикрива.*

*И нейният зов бе звънлив като сребърна лютня:
„Елате, герои, обкичени с прашки и брадви,
че никога няма да срещнете по-безприютна
жена, чийто вопъл така да ви грабва и радва!*

*Елате, герои, облечени в мед и желязо!
Забивайте гвоздеи яростни в моето тяло.
Дано се наляят сърцата ви с бяс и омраза,
от мъка дано натезат — като грозде узряло.*

*Отдавна ви чакам — мъже първобитни, грамадни.
Любувах се тайно на вашата пагубна орда.
Елате и мойта разцъфнала гръд безпощадно
терзайте, щом чуете тръбния зов на херолда!“*

И сребърен рог на херолда в блестящи одежди

*слугите протегнаха върху червена коприна...
Но гордите северни варвари въсеха вежди,
и виждаха своята бедна и снежна родина,*

*и виждаха сиво, сурово небе над широки
гористи хълмища, припомнях си красотата
на своите царствено-хладни сестри синеоки,
и скалда^[1] си спомнях, е песни възславящ Жената.*

*Кипеше площадът от буйната лава човешка,
и с южна разпаленост сипеха жар небесата,
Но гордият вожд вдигна длан и с надменна
насмешка
възви своя кон и поведе на север войската.*

[1] Древноскандинавски поет-певец. — Бел.прев. ↑

ПО СТЕНИТЕ НА СТАРАТА КЪЩА...

*По стените на старата къща
скачат призраци всяка минута.
И ридаят, крещят и се мръщят
триста гнома в дома безприютен.*

*По столовете, масите, пода... —
вие също ги бихте съзрели.
Мрази светлото тази порода.
Лъч не виждат по цели недели...*

*А телцата им болни и странни
трепкат като листата наесен,
откогато са тук без стопанин —
в този дом, допреди жив и весел.*

*Става все по-унило и тихо,
все по-душен е вътре животът.
Те тогава сами удушиха
своя собствен стопанин в леглото.*

*Погребалните свещи изтляха,
отшумя и печалният спомен.
Само шушнат под старата стряха
неми укори, сълзи бездомни.*

*По стените на старата къща
скачат призраци всяка минута.
И ридаят, крещят и се мръщят
триста гнома в дома безприютен.*

МОЛИТВА

*Слънце свирепстващо,
слънце заплашващо,
боже, дошъл от отвъдното
с ярки закани;*

*слънце, убий настоящето
заради бъдното,
но пощади древността ни!*

ЗАБЛУДЕНИЯТ ТРАМВАЙ

*Вървах по улица непозната,
и изведнъж — и грак, и лай,
и гръм, и лютни от небесата —
пред мен летеше със звън трамвай.*

*Как на платформата му се метнах,
така до края не проумях.
Че дияр огнена и по светло
оставя — само това видях.*

*Сред времената и световите
бе той препуснал — тайфун без край...
Спрете, ватмане, ей, ватмане, спрете,
спрете веднага този трамвай!*

*Късно е. Няма стени отпреде.
Палми се мярнаха... кремав цвят...
Гърмеше мост подир мост пореден
над Нева, Сена и Нил — отзад.*

*За миг под прозореца на вагона
изникна с поглед лукав и луд
старият просяк — същият — оня,
дето лани умря в Бейрут.*

*Къде съм? Вече си губя куража.
Сърцето ми в отговор дава знак:
„Ето я гарата, откъдето даже
към Кришна и Буда потегля влак.“*

Спирка „Зеленая“ е със странни

*букви изписана, и кърви.
Тук вместо зелки и патладжани
продават само мъртви глави.*

*С лице-виме, в рубашка червена,
палачът обезглави и мен.
Лежа главата ми подредена
до други в сандъка окървавен.*

*Улица, дървени тараби, светят
три прозорчета... познато май...
Спрете, ватмане, ей, ватмане, спрете,
спрете веднага този трамвай!*

*Машенка, помня, тук си ми пяла,
тъка ми тука килим — на свец.
Къде са днес твоят глас и тяло?
Как е възможно ти да умреш?*

*Колко чака да дойде принцът ти —
а пък с перука напудрена аз
бързах за бал у Императрицата —
не сме се срещали оттогаз.*

*Сега чак разбирам, че свободата
е блясък отвъден сред този мрак.
Хора и сенки пазят вратата
на планетарния зоопарк.*

*Повейна вятър — познат и сладък,
и откъм моста се появи
железен конник с ръка грамадна
и две копита над мен изви.*

*А православен и всецелебен
отпред Исакий е извисен.
Там ще отслужи сега молебен*

за Маша и панихида за мен.

*Ала — завинаги в мрак — терзае
сърцето болните ми гърди...
Машенка, Машенка, аз не знаех
такава любов и тъга преди!*

ЗВЕЗДНИЯТ УЖАС

*Посред златна нощ това се случи,
златна бе нощта, ала безлунна.
Тичаше той бързо през полето,
спъваше се, ставаше отново,
кривваше като подгонен заяк,
и се стичаха горещи сълзи
по лицето сбръчкано и старо
и по бялата брадица козя.
Бяха го подгонили децата му,
внуците му бяха го подгонили,
и пищеше в шатъра самичка
изоставената му правнучка.*

*„Стой, ела си!“ — викаха децата му,
и крещяха внуците задъхани —
„Никаква беда не се е случила,
ни овцете млечка са преяли,
ни е огънят свещен угаснал,
нито лъв, ни зенд^[1] пък кръвожаден
шатъра ни пъстър са нападнали.“*

*А пред него черна дупка зееше.
Старецът не я съгледа в мрака —
рухна тѝй, че кости затрепяха,
и едва-едва не хвърли топа.
Даже пълзешком се той затегли,
но децата му го уловиха,
сграбчиха му внуците халата.
Чак тогава той им проговори:
„Вай беда! Бесило, страх и яма
за тогова, що е син човешки!*

Гледа го с безброй очи отгоре
Черният и всичките му тайни
вижда отнапред и не прощава.
Тая нощ заспах, завит с кожуха,
както му е ред отколе — ничком.
Сън ми се яви — възедра крава
с виснало и напрацяло виме.
Пропълзях под нея: мислех малко
прясно млечице да побозая,
ала тя ме ритна отведнъжка,
тъй, че се събудих преобърнат —
бях отвит и с нос къмто небето.
Пак добре, че десният ми зъркел
с жарка моч говедото опари,
щото иначе, ако гледах с двете,
щях на място мъртъв да остана.
Вай беда! Бесило, страх и яма,
за тогова, що е син човешки!“

И глави отпуснаха децата,
внуците лицата скриха в шепи.
Всички чакаха какво ще каже
старшият измежду синовете.
Седовлас, така той заговори:
„Откогато на света живея,
аз не съм съгледал нищо страшно
и сърцето мое ми подсказва,
че и занапред не ще съгледам.
Искам с двете си очи да видя
тоя, който броди из небето.“

Промълви и тутакси полегна,
не с лице надолу, ами възнак.
Всички, затаили дъх, стояха,
дълго, дълго чакаха смълчани.
Старецът накрая разтреперан
рече: „Е, какво видя?“, но нищо

старшият му син не отговори.
Братята му сетне доближиха
и видяха, че не диша вече,
а лика му с цвят на мед в гримаса
е смъртта ужасно разкривила.

Как жените хорowo завиха,
как децата вкупом запи щяха!
Старецът пък козята брадица
скубеше и яростно кълнеше.
Осемте му сина — все мъжаги,
ригнаха и лъковете взеха:
„Ще се целим — викнаха — в небето,
да умерим оня, който броди,
трябва да усмъртим тая напаст!“
Но тогаз вдовицата извика:
„Аз ще отмъщавам за мъжа си!
Искам да го видя — оня горе,
в гърлото му нокти ще забия
и очите му ще изчовъркам!“
Викна и се тръшна на земята,
но с очи затворени бе дълго,
разни заклинания мълвеше,
гърчеше се и гърди дереше.
После взря се и се заусмихва,
занарежда, също кукувица:
„Лине, де пълзиш? А ти, Линойо,
щеш ли пържен дроб от антилопа?
Кой разби на делвата капака?
Ей, деца! Бащице, ставай скоро!
Виж, дошли са зендове и носят
кошове тръстикови — дохаждат
да търгуват май, а не за разпра.
Колко тук огньовете, колко люде!
Цяло племе... божке... славен празник!“

Старецът се зауспокоява,

почна своите рани да опипва,
лъковете синовете скриха,
внуците добиха малко смелост.
Но когато легналата скочи,
всички в миг от у плах пожълтяха,
хладна пот изби ги и ги втресе.
Почерняла, ала белоока,
тя зави от ярост и закряска:
„Вай беда! Бесило, страх и яма,
за тогова, що е син човешки!
Де съм? Що съм? Лебед окървавен
ме преследва... Змей триглав ме гони.
Щипе рак, ще муши козирогът!
Звяр след звяра идат! Бързо бягай!“
И когато тя се впусна с тоя
вик на побесняла кучка, никой
не посмя да я последва в пътя,
който право в пропаст я отведе.

Хората се върнаха полека,
седнаха уплашени при шатрите.
Полунощ преваляше. Хиена
някъде излая и замлъкна.
И тогава тъй се заговори:
„Този на небето — звяр ли, бог ли,
иска жертва явно. И момичка
трябва млада, непорочна още,
непогледната до днес от поглед
мъжки ни веднъж, с мераци пълен.
Гар умря, Гарайя се побърка,
щерка им, едва осемгодишна,
май за жертва най е подходяща...“

Хукнаха тогаз жените — Гара —
малката — довякоха набързо.
Старецът изви топор от кремък,
мислеше главата ѝ да смачка,

докато в небето не погледне —
жалеше я, че му беше внучка.
Ала всички други го възпряха:
„Що за жертва с тебе разтрошено?“

Сложиха момичето да легне
върху плосък черен камък, дете
огънят свещен бе дотогава —
той бе вече мъртво пепелище...
Сложиха я и глави склониха,
чакаха я да умре и всички
да отидат да поспят до изгрев.

Но не щеше Гара да умира,
вгледа се нагоре, после вдясно,
дете бяха братята ѝ, после —
пак нагоре, сетне пък поиска
да си тръгне. Старецът не даде
и попита: „Как е?“ Тя с досада
рече: „Няма нищо. Виждам
само чер небесен свод отгоре,
а по нето огънчета, както
в блатото цветчетата напролет.“
Старият помисли и заръча:
„Гледай още!“ И отново Гара
дълго, дълго взира се в небето.
„Не — тя рече, — туй не са цветчета,
а са много, много златни пръсти.
Те ни сочат планините, сочат
ни полята и реките, сочат
всичко, дете вече се е случило,
дете става и ще стане утре.“

Хората я слушаха сащисани;
не децата само — и мъжете
тъй до днес не знаеха да бърбят.
А на Гара бузите пламтяха,

бляскаха очите — тя цъфтеше, —
и с ръце прострени към небето,
като птица искаше да литне.
После изведнъж запя тъй звънко
като буен вятър сред тръстики,
от иранските хълмя задухал.
Малко по-голяма беше Мела,
но и тя не беше мъж познала.
Падна тя тогава редом е Гара,
възря се и започна да приглася.
А след Мела — Аха, а след Аха
Ур, женихът неин, и полека
цяло племе пееше, лежейки —
като чучулиги в жарко пладне,
или като жаби в лятна вечер.

Старецът единствен се отдръпна
е шепите запуши си ушите,
и сълза подир сълза зарони
от окото свое оцеляло.
Плачеше, задето падна, още
плачеше заради своите рани,
зарад Гар и за жена му, също
плачеше за времето, когато
хората си гледаха ливадите
със стадата овчи, или гледаха
лодките в морето, или гледаха
двора, дете тичаха децата им,
но не гледаха в небето черно
със звезди неведоми и чужди.

[1] Древноперсийско племе зенди. — Бел.прев. ↑

ПОМПЕЙ У ПИРАТИТЕ^[1]

*От разкошната кърма червена
се разнасят навред аромати —
чак до трюма, където стаена
дебне шайка опасни пирати.*

*Пребледнели от злобна боязън,
ту притихват, ту правят кроежи,
как Помпей е достоен за казън,
и главата му как ще отрежат.*

*Колко дни вместо роби са вече,
как му шетат — с омраза прикрита,
а привършат ли, гледат далече
от разкошната кърма да скитат.*

*Еква зов. Туй самият Помпей е.
Млад, сред куп хубавици, той вика
полулегнал: „Ей, кой ще налее?!
Бързо, псета, че грабвам камшика!“*

*Хвърля взор над водите пустинни,
и — повдигнат на лакът, лениво
се пресята и с прах от рубини
своите розови нокти натрива.*

*И отново забравят си плана
главорезите зли, и пристъпят
пак, поднасяйки — кротко смълчани
и напитки, и лакомства скъпи.*

[1] Става дума за Секст Помпей (75–37 г. пр.н.е.), син на Помпей Велики. Използвал е услугите на дезертъори и скитници в корсарската война срещу Рим. — Бел.прев. ↑

ЖИРАФ

*Днес погледът твой е печален и тъй непознат,
ти с толкова тънки ръце коленете обви...
Чуй: някъде там, край далечното езеро Чад,
жираф грациозен върви.*

*Той с нега и стройност изискана е надарен
и има по кожата пъстри, възшебни петна,
с които единствено може да бъде сравнен
ликът на танцуваща върху вълните луна.*

*Прилича на шарен, чудат платноход отстрани
и сякаш не тича, а плавно се рее в степта.
Щом привечер в ниша от мрамор пък се подслони,
то като че ли с красотата омагьосва света.*

*Знам весели приказки от екзотични земи,
за вождове, страсти, красавици с черни тела...
Но ти вярваш само в това, че отново ръми,
ти дълго си вдишвала само отровна мъгла.*

*И как да ти кажа за дивния, гъст аромат
на тропика с палмите, с буйните, странни треви...
Ти плачеш? Чуй: там, край далечното езеро Чад,
жираф грациозен върви.*

АЗ И ВНЕ

*Знам — дойдох от друга държава.
Не подхождам никак за вас.
Не китарата обожавам,
а дивашката зурна аз.*

*Не в салони сред тъмни фракове
хвърлям своите словеса:
моят стих звучи за дракони,
водопади и небеса!*

*Така както арабин в пустиня
захлупва извора — любя аз
а не както рицар картинен,
зяпнал луната с ефирна страст.*

*И не ще си умра в кревата
пред нотариус, лекар и поп.
Дупка някоя непозната
ще ми е буренясал гроб.*

*За да вляза не в рая спокоен,
с протестантски гладки стени,
а там, де блудница и разбойник
ще ми викнат дружно: „Стани!“*

АКРОСТИХ

*Ангел се надвеси от небето.
Наклони към бездната главата.
Но светът бе мрачен, докдето
адът беше обладал земята.*

*Алената кръв шуртеше долу.
Хрускаха невинни хорски кости.
Може би затуй като парола
ангелският взор дойде на гости.*

*Тясно е в света! Да поживее
облачният гост, да помечтае —
в сумрака на вечните идеи
азбуката своя да узнае!*

СЛОНЧЕ

*О, моята любов към теб е слонче,
родено в европейски зоопарк,
което стъпва с ходила от вата
по пода в кабинета на директора.*

*Не му предлагай кифлички виенски
и зелени кочани не предлагай —
то може само резен мандаринов
да хапне или някое бонбонче.*

*И не плачи, че в тясната си клетка
ще служи на тълпата за посмешище,
и разни продавачи ще му духат
цигарен дим пред кискаци се фльорци.*

*Недей да мислиш, че ще дойде време,
когато ще порасне то, и гневно
стената ще разкърти и ще хукне
из улиците с рев да мачка всичко.*

*Не, по-добре, ако ти се присъни
то като слона Анибалов — в броня
от мед блестяща и с пера от щраус —
на път към разтреперания Рим.*

СТАРИЯТ КОНКВИСТАДОР

*В краища неведоми попадна
старият конквистадор, където
плуваха кондори и грамадни
планини стърчаха до небето.*

*Без троха скита се осем дена,
но когато конят не изтрая,
канара намери извисена
и остана там с трупа до края*

*под една смоковница в покой. И
пееше за старата Севиля.
Виждаше любовниците свои,
виждаше се с шапка и с мантиля...*

*Нито злост, ни ужас, ни отвъдна
участ го гнетяха. Най-накрая,
стиснал зар, съзря Смъртта, помръдна,
и предложи да си поиграт.*

КРЪСТ

*Не идваха карти през цялата вечер
и даже в пиянството аз не успях.
Звездите тревожни бледнееха вече
и мартенски изгрев пълзеше към тях.*

*Обзет от безумие призрачно, сякаш
насън се изправих с кошмарния вик:
„На всичко! Раздавай! Какво още чакаш!“
Заложих и всичко изгубих след миг.*

*Излязох навън. Скрежът беше окичил
града с толкоз нежен и приказен прах...
Не помня как там, сред снега коленичих
и кръста си златен до устни допрях:*

*„О, трябва да стана и чист, и свободен,
и теб, Нищета, да последвам с любов,
смирено за хлебец да моля народа
и с кръста да нося навред благослов!“*

*Това трая миг. После в кошера шумен
се върнах и всички замръзнаха, щом,
надвесен над масата, блед и безумен,
заложих и златния кръст мълчешком.*

ТОЙ СЕ КЛЕ СЪС СТРАШНИ РЕЧИ...

*Той се кле със страшни речи
на Мадоната във храма,
че ще бъде верен вечно
на най-Праведната дама.*

*Ала после взе да пада,
и с порока да играе...
Бе веднъж заклан при свада
и след туй дойде пред рая.*

*„Ти ли се закле у храма —
Богородица му рече,
че на Праведната дама
ще ѝ бъдеш верен вечно?“*

*Мен лъжци не са ми скъпи,
да ги слушам аз не мога.
Който клетва е престъпил —
да не търси жал у Бога.“*

*„Прошка, прошка“ — викна само
той пред зейналите двери.
„Търсих Праведната дама —
никъде не я намерих!“*

ЩАСТИЕ

1.

*В мечтата бедният е сигурен.
Безсилният очаква мощ.
А пък затворниците мигар не
сънуват рая всяка нощ?
Но няма нищо по-отхвърлено
от скритата в разкош печал.
И за принцесата посърнала
аз всичката си кръв бих дал.*

2.

*„Искаш ли, клети гърбушко,
ти мястото ми сега?
В радост и страст да се люшкаш
с висока, стройна снага?“
Той ме изгледа полека
с взор навъсен, студен:
„От теб не ща нищо, човеко,
по-далеч само стой от мен.“*

3.

*С хиляда струни свири всяка
печална лютня. С ни една
щастливата не свири. Чака
отвъд доволството злина.
И онзи, който и проказа
цереше с вяра и със жал,
би предпочел бедняка Лазар*

пред влъхвата забогатял.

4.

*Та аз не съм грешник, Боже,
не хвърлям блудни слова.
И вярвам, вярвам — не може
да не съзираш това.
Е, мразех безкрайни скърби,
и още съм пълен с плам.
Един ден ти ще загърбиш
душата ми бедна, знам.*

5.

*В най-светлия и хубав ден —
на Възкресение Христово,
тъй всичко ми се стори ново
и се помислих за спасен.
Насън ранен съзрях се аз.
В прахта лежеше мойта младост.
Заплаках над света тогаз
със сълзи на кипяща радост.*

ИЗБОР

*Който кула въздига си, няма
да довърши, а в някакъв миг
ще политне в световната яма
с ужасяващ и яростен вик.*

*Разрушителят ще се окаже
под това, дето сам е рушил.
Ще вопие от мъка, но даже
Господ няма да го утеши.*

*А отшелника, из пущинака
тръгнал мир да намери, и цяр,
ще издебне стаеният в мрака
кръвожаден, безмилостен звяр.*

*Аз от земното зло многолико
отърваване още не знам.
Но помни — имаш право велико:
да избираш смъртта си — ти сам.*

ПОДИР КОВЧЕГА

*Под земята пещера се шири.
Дух гробовен в мрака ѝ витае.
Като Луциферови вампири
там прекрасни блудници блуждаят.*

*И дали ще си умреш безславно,
или славно — все едно — смъртта е
стар работник — костелив и бавен,
който те прибира най-накрая.*

*Ще те понесе по коридора
между тъмни и безбройни стаи.
Ще ти се изцъкли бавно взорът —
ще си спомниш този сън безкраен.*

*А когато слезеш в своята яма,
и отправиш вопъл към съдбата,
няма да откриеш вече храма,
а ще срещнеш блудница зъбата.*

*Много сладко тя ще те целува,
ще те смуче със безкрайна злоба.
Нищо друго там не съществува.
Няма изход — никога — от гроба.*

УЖАС

*Вървах из дълги коридори,
посред враждебна тишина.
Пронизваха ме хладни взори
на статуите отстрана.*

*Бе всичко тежък сън заспало.
Цареше странен полумрак.
И като пагубно махало
аз глухо местех крак след крак.*

*Там, дето беше тъмнината
най-плътна, взорът ми смутен
успя да зърне непозната
и странна фигура пред мен.*

*А щом пристъпих, изумено
спрях с подкосени колене.
Видях главата на хиена
върху девичи рамене.*

*Муцуната ѝ беше мазна
от кръв и бледа, трупна гной.
И с шепот глух я чух да казва:
„Ти сам дойде и ти си мой!“*

*Очите празни ме сковаха,
и страшно падаше мъгла.
'И ужаса зелен множаха
безчислени огледала.*

НА ИГРИТЕ

*Браво, браво на консула: вече
трети ден продължават игрите.
И докарват все по-страховити
зверове, уловени далече.*

*Тежки слонове, мечки космати,
гладни тигри, пияни от кърви;
тур такъв, че ни казаха: първи
е по бой и размах на рогата.*

*Най-накрая пред тях бе изкаран
алеманският вожд — вече в рани.
Той бил зъл заклинател — така ни
бе съобщен, — и убиец коварен.*

*О, как чакахме номера сетен!
Той бе смел — значи, ще се побори.
Я, зверища, скочете отгоре!
Я хапете, дерете, мушете!*

*Ала той, вместо с меча да кълца,
изведнъж взе да вие спокойно.
Зареваха след него нестройно
всички тигри, и мечки, и вълци.*

*Коленичиха слонове горди,
запълзяха грамадни питони,
като гъвкави, дълги колони,
сякаш искаха той да ги води.*

О, към консула и боговете

*дружно викахме: чудо страхотно! —
щом и тигърът — страшно животно,
кратко взе да му ближе нозете!*

ДЖУНГЛА

*Аз разпънах палатка връз склона на тая
планина абисинска, източила стан
все на запад, и гледах безгрижно как гаснат
над горите зелени червени слънца.*

*Долетяха отнякъде някакви птици,
с изумрудни пера и опашки — метли.
Но щем лудо препускаха весели зебри,
чувах как галопират и тежко пръхтят.*

*Бе веднъж много ален прекрасният залез,
и миришеше странно от гъстия лес.
До палатката моя един европеец
приблужи — сух и чер, и поиска храна.*

*Той до тъмно несръчно и лакомо яде,
с две сардинки поглъщаше хлябове три.
Концентриран бульон като хапове взе и
не разреждаше своя абсент със вода.*

*Аз попитах защо е тъй мъртвешки бледен
и защо му треперят ръцете безспир:
„Треска — рече ми той, — от голямата джунгла“
и погледна назад с ужасени очи.*

*Аз попитах за раната — черна и жива,
на гръдта му, прикрита е парцали едва:
„От голямата джунгла — ми рече, — горила“,
и въобще не посмя да погледне назад.*

С него бе и пигмей — мен ми беше до кръста —

гол и черен, — аз мислех, че бе глухоням.
Като куче той следваше с взор господаря,
на колене опрял зло лице на булдог.

Но когато слугата ми леко го бутна —
тъй — за смях, — той озъби лика си свиреп,
и след туй до среднощ ломоти и замахва
с дротик шарен и остър на всички страни.

Аз предложих постеля на госта си морен,
после легнах, но сън не дочаках въобще:
слушах жадно как дълго и диво бълнува
посетителят трескав, дошъл от леса:

„Колко тъмно, а тази гора е безкрайна...
Няма истинско слънце да видим, уви!...
Ей, Пиер, не губи само дневника, дръж го
в пазва скрит, трябва него поне да спасим!

А защо ли избягаха негрите... Лошо —
те компасите наши отнесоха с тях...
А сега — накъде...? Вече нищо не виждам...
Само чувам отвсякъде шепот нелеп...

Забеляза ли огън, Пиер? Туй са хора...
О, нима сме спасени накрая, Пиер?
Виж — пигмеи... О, колко безбройни са... Ала... —
виж — ядат... крак човешки!... О, ужас, Пиер!

Стреляй! Имат отровни стрели, не забравяй!
Ето вожда — на пъна — цели се! Ех... не!
Стана лошо... разцепи се пушката... бягай!
Ех, пропаднах... съборен съм — хванат съм... край.

Жив съм... вързан съм здраво... злодеи... злодеи...
Нямам сила да гледам... пуснете ме, ах!
Те заклаха Пиер и го ръфат! О, Боже,

ние с него отраснахме в роден Бретан!

*Куче черно... какво ли пък ти... Коленичиш!?...
Плюя, плюя на тебе, дивак зверовит!
Ти ми лижеш ръцете?... Развързваш въжето?...
Ти ме мислиш за бог? Да — разбирам — добре —*

*да побегнем тогава. Не вземай обаче
от месото човешко, че Бог се гнуси!
О, гора без начало и край — аз съм гладен...
Ака, ето змия — улови да ядем!...“*

*Той хриптеше и хъркаше. Чак щом разсъмна,
стихна гърчът му, мислех: задряма все пак.
Но когато опитах след туй да го вдигна,
аз видях, че му лазят мухи по лика.*

*Под голямата палма зарових го после,
с камънак го покрих и отгоре му кръст
и дъска заковах — и на нея написах:
„Помолете се — тук християнин лежи!“*

*Своя дротик пигмеят съвсем равнодушно
дълго чисти, а после, щом гроба зарих,
той се впусна внезапно да бяга надолу —
като пъргав елен към любима гора.*

*След година прочетох във вестници френски,
и веднага отпуснах печално глава:
„От оназ експедиция — в Конго, за жалост,
не успя ни един да се върне назад“*

СТАРИТЕ ИМЕНИЯ

*На два етажа задължително
са къщите, сред селски двор,
където гъски самомнителни
са все заети в шумен спор.*

*Шарани — в блатото, растения
в градината, отпреде — пруст.
Стоят си старите имена
из цялата чудата Рус.*

*От лесовете необитаеми
понякога ще долети
глух вик и е неразгадаемо
човек или пък дух крещи.*

*Дочуеш ли църковно пение
от някой град, и клепала:
знай — цялото му население
е в смут — икона е дошла!*

*Русия в алени сияния
се къпе и сънува Бог.
В знамения и предсказания
живее нейният отрок.*

*Ето съседа — горд с халата си, —
стои на входната врата.
А с него идва дъщерята му —
на осемнадесет лета.*

„Без зестра е Наташа моята.

*Но я не давам на бедняк!“
И в нейните очи неволята
проблясва с влажен, скръбен знак.*

*„Баща ми каза... да почакаме
със сватбата... Да разбере...“
Така ли? А нима разплакани
русалки плуват във вира?*

*В часа на пролетните птици и
надоблачния бял копнеж,
при старците и при девиците
се случва луд световъртеж.*

*Ала на старците пречистени
привиждат се ту кръст, ту храм,
а при девиците единствено
лукавство свети или срам.*

*О, Рус — вълшебнице юродива,
ти следваш само своя ход.
Едва ли към добро ме водиш, но
без тебе няма — знам — живот.*

*И не изхвърлям амулетите —
Съдбата знае всеки път.
На масата до pistolетите
Брамбеус^[1] и Русо лежат.*

[1] Барон Брамосус — псевдоним на писателя О. И. Сенковски (1800–1858). — Бел.прев. ↑

НЕ ВИРЕЯТ ЦВЕТА У МЕН...

*Не виреят цветя у мен.
Хубостта им е някак рехава.
Постоят ден-два и вехнат.
Не виреят цветя у мен.*

*То и птици не кацат тук.
Само над покрива ще преминат,
а след тях — мъничко перушина.
Даже птици не кацат тук.*

*Само книги си имам аз.
Осем реда дебели книги.
Вековете текат като лиги
от тази осемчелюстна пасть.*

*Купих ги от един стар букинист —
дрипав, грозен, полусакат,
търгуващ край гробището — отзад.
Купих ги от един стар букинист.*

ВОЙНА

На М. М. Чичагов

*Като куче на верига къса
лае зла картечница отпред.
И шрапнелът плякката си търси,
сякаш е пчела и сбира мед.*

*А „ура“-то бликва като песен
на жетвари подир ден богат.
Струва ти се — всичко е чудесно,
и навред са мир и благодат.*

*Вярно е, че свято, величаво —
воинското дело смятам аз.
Серафимите с небесна слава
осветяват всяка бойна част.*

*Тия бавни труженици, Боже,
в кървавия път благослови!
Всеки е сеяч и както може —
жъне слава в гибелта, уви!*

*Както са се скланяли над плуга,
и живели в горести и смях,
днес така сърцата им за друга
жътва са готови — аз видях!*

*Но дарувай, Господи, и сили,
и победа дай на оногоз,
който на врага си каже: „Мили,
ха стани, ела, бъди ми гост.“*

ПТИЦА

*Нямам вече нито искрица
от молитвения захлас.
И над мен заплашителна птица
с огнен поглед съзирам аз.*

*Чувам сдържания ѝ ропот
като звън цимбален е той,
като пагубен морски рокот
от гръмлив, побелял прибой.*

*Ето — виждам — нокти-стомана
висват в синкава светлина,
като пръски от мръсна пяна,
озарени от зла луна.*

*Аз се плаша. Не я разбирам.
Не съм младият Ганимед,
който броди с изящна лира
под Олимп, за да бъде взет.*

*Ако с гълъб такъв ме вика
Бог и дава така сигнал,
то защо не прилича никак
тази птица на гълъб бял?*

МУЖИК^[1]

*Край пущинаци блатисти,
скрити без просвет и път,
в разни бърлоги нечисти
странни му жици седят.*

*Тръгне такъв да заската
право през степния влек.
И му приказват в ушите
Стрибог, и Велес, и Щек.*

*Без ни веднъж да се спъне —
по печенежки следи,
гази сред гнилоч и тръне.
А от реките смърди...*

*Ето го — иде с торбата,
нещо напява под нос,
И си върви през гората
като разсвирил се кос.*

*В пътя му — чудни завои —
път на светец или звяр,
пълен с ужасни побои
в кръчми, дошли от кошмар.*

*В Петербург същата скица
влиза — о, Господи — гнус!
Грабва самата царица
на необятната Рус*

*с детска усмивка и дръзка
реч, с хулиганство и лъст.
Клати отпреде си лъскав,
златен и пагубен кръст.*

*Как не потънаха, Боже,
църквите в тъмната пръст?
Как по кубетата можем
още да гледаме кръст?*

*Изстрели, крясъци, шайки...
Всичко е в кръв и лъжа.
Като лъвица над малки
гордият град заръмжа:*

*„Е, православни, ломете
моята сила без страх.
Нека хвърчи с ветровете
изпепеленият прах.*

*С много мъжици такива
пълен е този народ.
Чувам как страшно се слива
техният радостен ход.“*

[1] Стихотворението е пряк намек за прочутия Григорий Распутин. — Бел.прев. ↑

РАБОТНИК

*Жарка пещ, духалото, тезгяхът...
Дребен, стар човек край тях стърчи.
И изглежда погледът му плах от
силно зачервените очи.*

*Вече спят другарите му. Не е
само той от сън оборен. Все
е зает куршума да излее,
който мойта смърт ще донесе.*

*Свърши и с отрудена усмивка
тръгва към дома. Блести луна.
Чака го под топлата завивка
съннена добрата му жена.*

*А куршумът негов ще просвири
над запенената Двина и —
майсторски отлят — ще ме подири,
и в гръдта ми ще се настани.*

*Аз ще рухна и ще се замятам.
Миналото в миг ще се яви.
И кръвта ще плисне по земята,
ще намокри прашните треви.*

*Ей така — на прага на Съдбата,
ще ми въздаде за всеки грях
Господ с пълна мяра — чрез ръката
на човека дребен, стар и плах.*

МОИТЕ ЧИТАТЕЛИ

*Един бродяга от Адис-Абеба,
водач на много племена,
прати при мен веднъж копиеносец
с поздрав, съшит от мои стихове.
Друг път един пък капитан на канонерка
ми чете цяла нощ из южното море
десетки стихове от мен
под огъня на неприятелските батареи.
Човекът, който сред голямо множество
уби посланика на императора,
се приближи и се здрависа с мен
от благодарност за поезията ми.*

*О, те са много — силни, весели и зли,
убийци на човеци и на слонове,
издъхващи в пустинята от жажда,
замръзващи върху потъващ айсберг,
верни докрай на нашата планета —
а тя е силна, весела и зла.
Те носят книгите ми в пътни чанти,
прелистват ги сред палмови горички,
забравят ги в потъналите кораби.*

*Не ги обиждам аз с неврастения,
с душевна топлина не ги лигавя,
не им омръзвам с намеци многозначителни
за съдържанието на изядено яйце.
Аз уча само как да бъдат смели,
когато свирят покрай тях куршуми,
и чупят бордове вълните мощни —
да бъдат смели и да правят нужното.*

*Когато най-прекрасната жена —
единствена за тях в света огромен,
произнесе: „Не те обичам вече“,
ги учи как да се усмихнат мълком
и да си тръгнат, без да се обръщат.
А щом настъпи сетният им час,
и алена мъгла ги заобгръща,
ще ги науча да си спомнят всичко —
жестокия и скъп живот,
родината чудата и единствена,
и щом пред Бога се явят,
да отговарят с прости, верни думи —
докато чакат Неговия съд.*

Издание:

Николай Гумильов. Заблуденият конквистадор. Избрана лирика
ИК „Христо Ботев“, София, 1993

Съставителство и превод: Бойко Ламбовски, 1993

Редактор: Марта Владова

Художник: Петър Добрев

Технически редактор: Ронка Кръстанова

Коректор: Станка Митрополитска

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.